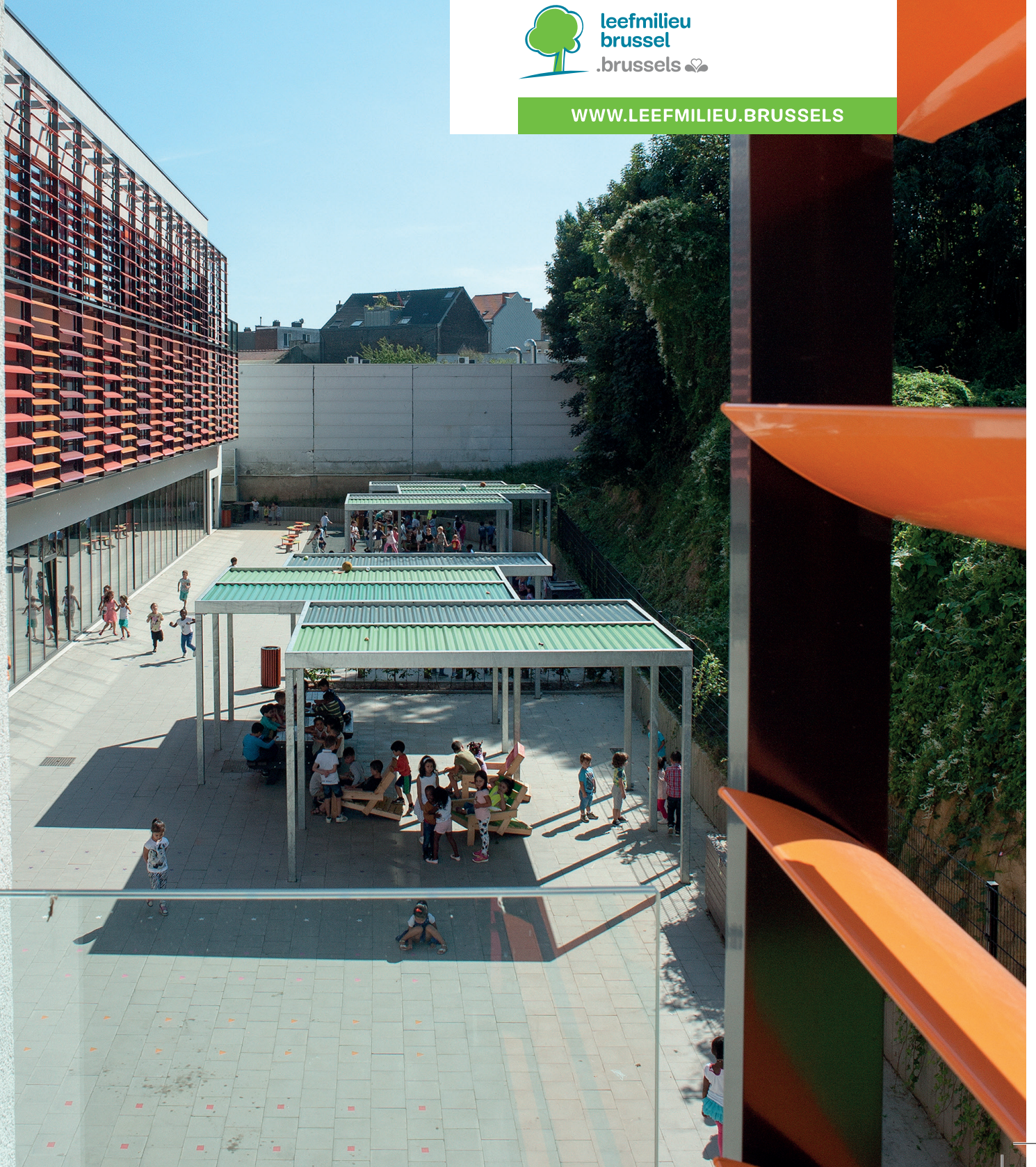

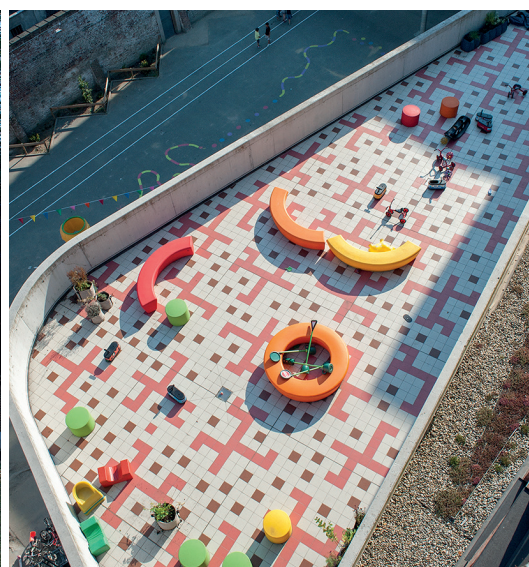
SEMINARIES EN OPLEIDINGEN DUURZAME GEBOUWEN

januari • juni 2017

WWW.LEEFMILIEU.BRUSSELS

Kijk op pagina 13 voor onze andere diensten
aan bouwprofessionals, of surf naar:
www.leefmilieu.brussels/bouwprofessionals

OM STERK TE STAAN OP DE MARKT VAN MORGEN!

U kan zich vandaag al voorbereiden op de bouwtechnieken van morgen: die van de duurzame gebouwen.

Tussen 2014 en 2016, hebben de Seminars en Opleidingen Duurzame Gebouwen van Leefmilieu Brussel duizenden deelnemers verwelkomt. Ze zijn een referentie geworden voor bouwprofessionals die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest actief zijn.

Schrijf ook in en haal voordeel uit de Brusselse knowhow op dit vlak. Die wordt intussen ruim erkend op internationaal niveau!

Op een tiental jaren tijd kwamen er in het Gewest heel wat duurzame gebouwen bij, zowel in nieuwbouw als in renovatieprojecten. De projectoproepen voor 'Voorbeeldgebouwen' alleen al, leverden zowat 250 projecten op.

Heel wat Brusselse ontwerpers, aannemers en bouwheren bewezen daarmee dat het perfect mogelijk is uitstekende energie- en milieuprestaties te behalen binnen een haalbaar budget.

Haal voordeel uit de Brusselse knowhow

Al onze seminars en opleidingen worden geleid door specialisten op het vlak van duurzaam bouwen en renoveren in het Brussels Gewest. Talloze projecten in het Gewest komen aan bod.

Neem deel aan de werfbezoeken

De werfbezoeken die deel uitmaken van onze seminars en opleidingen, worden op maat geselecteerd in functie van de thematiek en het profiel van de deelnemers. Het gaat telkens om geleide bezoeken door actoren die rechtstreeks bij het project betrokken zijn.

Uitwisseling met andere professionals

Zowel tijdens presentaties als tijdens werfbezoeken, is er in onze seminars en opleidingen ruimte voorzien om met ervaren collega's inzake duurzame gebouwen van gedachten te wisselen.

VOOR WIE?

Onze seminars en opleidingen zijn bedoeld voor alle bouwprofessionals die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest actief zijn: architecten, studiebureaus, ingenieurs, professionele bouwheren, promotoren, beheerders van gebouwen, syndici, aannemers, ...

KALENDER SEMINARIES EN OPLEIDINGEN

JANUARI

17	DIN	Renovatie met hoge energie-efficiëntie - D1
18	WOE	
19	DON	
20	VRIJ	
21	ZAT	
22	ZON	
23	MAA	
24	DIN	Renovatie met hoge energie-efficiëntie - D2
25	WOE	
26	DON	
27	VRIJ	
28	ZAT	
29	ZON	
30	MAA	
31	DIN	Renovatie met hoge energie-efficiëntie - D3

FEBRUARI

02	DON	Isolatiematerialen – D1
03	VRIJ	
04	ZAT	
05	ZON	
06	MAA	
07	DIN	Renovatie met hoge energie-efficiëntie - D4
08	WOE	
09	DON	Isolatiematerialen – D2
10	VRIJ	SEM - Sanitair warm water
11	ZAT	
12	ZON	
13	MAA	Akoestiek – D1
14	DIN	Buitenschrijnwerk – D1
15	WOE	
16	DON	
17	VRIJ	
18	ZAT	
19	ZON	
20	MAA	Akoestiek – D2
21	DIN	Buitenschrijnwerk – D2

JANUARI - JUNI 2017

MAART

07	DIN	Hergebruik – D1
08	WOE	
09	DON	Gefaseerde renovatie – D1
10	VRIJ	
11	ZAT	
12	ZON	
13	MAA	
14	DIN	Hergebruik – D2
15	WOE	
16	DON	Gefaseerde renovatie – D2
17	VRIJ	
18	ZAT	
19	ZON	
20	MAA	
21	DIN	Monitoring – D1
22	WOE	SEM - Alternatief regenwaterbeheer
23	DON	Stimuli en hinderpalen – D1
24	VRIJ	
25	ZAT	
26	ZON	
27	MAA	
28	DIN	Zonne-installaties – D1
29	WOE	
30	DON	Stimuli en hinderpalen – D2

APRIL

18	DIN	Regenwater – D1
19	WOE	
20	DON	
21	VRIJ	
22	ZAT	
23	ZON	
24	MAA	
25	DIN	Regenwater – D2
26	WOE	
27	DON	Groendaken – D1
28	VRIJ	SEM - Beheer van verontreinigde bodems

MEI

04	DON	Groendaken – D2
----	-----	-----------------

JUNI

09	VRIJ	SEM - Kringlooeconomie en omkeerbaarheid van gebouwen
----	------	---

ONDERSTEUNING NA UW DEELNAME

Onze seminars en opleidingen verwijzen geregeld naar de Gids Duurzame Gebouwen, een online tool die u bij de uitwerking van uw project steeds kan raadplegen. Bouwprofessionals kunnen ook steeds een beroep doen op de expertise van de Facilitator Duurzame Gebouwen. Meer info pagina 13.

SEMINARIES DUURZAME GEBOUWEN

De seminars vormen de ideale gelegenheid om op de hoogte te blijven van de actuele wetgeving en de technische mogelijkheden voor uw projecten. Ze presenteren u tal van case studies in het auditorium of tijdens werkbezoeken. U kan tevens kennismaken met actoren die ervaring hebben op het vlak van duurzaam bouwen.

DOELPUBLIEK:
architecten, studie-
bureaus, ingenieurs,
professionele
bouwheren, promo-
toren, beheerders
van gebouwen,
syndici, aannemers, ...

DUUR: ½ dag of 1 dag

TAAL:
tweetalig
frans - nederlands

PRIJS: 20€/halve dag,
40 €/dag

LOCATIE:
Leefmilieu Brussel
Site van Thurn & Taxis
Havenlaan 86C/3000
B-1000 Brussel

De seminars zijn erkend als permanente vorming voor vastgoedmakelaars en syndici, evenals voor architecten die aangesloten zijn bij de Orde.

SANITAIR WARM WATER

Voor performante gebouwen vormt een efficiënte sanitair warm water-productie en -verdeling een hele uitdaging bij het ontwerp en het beheer van de technische installaties.

- Op welke echte behoeften moet een goede dimensionering gebaseerd zijn?
- Welke alternatieven en selectiecriteria zijn er voor de productie- en verdeelsystemen?
- Hoe hernieuwbare energiebronnen integreren?
- Welke middelen en methodes voor het meten van de verbruikte energie?

Dit seminarie wil antwoorden bieden op al deze vragen en deze theoretische concepten illustreren aan de hand van concrete metingen en voorbeelden.

Vrijdag 10 februari, 9u-12u30

ALTERNATIEF REGENWATERBEHEER

Water, een levensnoodzakelijke natuurlijke rijkdom, staat sterk onder druk door menselijke activiteiten (ondoorlaatbaarheid, ...), wat zowel kwantitatieve verstoringen (zoals overstromingen) als kwalitatieve verstoringen (zoals vervuiling) tot gevolg heeft.

- Welke alternatieven bestaan er op het niveau van een terrein of gebouw voor het traditionele regenwaterbeheer volgens het principe van de via ongescheiden waterafvoer?
- Welke oplossingen zijn voorhanden om bestaande gebouwen tegen overstromingen te beschermen?
- Hoe kunnen gebouwen in gebieden met een hoge grondwaterlaag waterdicht worden gemaakt?
- Welke maatregelen moeten worden genomen voor een optimale bescherming van nieuwe gebouwen?

Dit technische seminarie, waarbij een halve dag wordt uitgetrokken voor terreinbezoeken, wil het waterbeheer op perceelniveau onder de loep nemen en ook de tools aanreiken die onontbeerlijk zijn om een overstromingsbestendig project te realiseren

Woensdag 22 maart, 9u-16u30

BEHEER VAN VERONTREINIGDE BODEMS

Wanneer men beslist te bouwen of te renoveren in Brussel is het van essentieel belang vóór de ontwerpfase rekening te houden met de bodemtoestand. Een verontreinigde bodem vereist een sanering die vertragingen en meerkosten kan veroorzaken en soms zelfs de leefbaarheid van het project in gevaar kan brengen.

- Hoe kan men zich correct informeren over de kwaliteit van de bodemkwaliteit vóór het ontwerp van een project?
- Hoe kunnen de bouwwerkzaamheden worden gecombineerd met de bodemsanering? Wat is een innovatieve behandeling?
- Welke financiële steun kan worden toegekend voor de studie en sanering van een verontreinigde bodem?

Dankzij dit seminarie kunnen architecten en bouwheren het probleem van het beheer van verontreinigde bodems beheersen om en het in een vroeg stadium in hun projecten te integreren.

Vrijdag 28 april, 9u-16u30

KRINGLOOPECONOMIE EN OMKEERBAARHEID VAN GEBOUWEN

De volgende jaren zou de bouwsector naar een circulair of kringloopeconomiemodel moeten evolueren.

- Waarom deze transitie naar een ander economisch model? Hoe dit model volledig in het bouwproces integreren?
- Hoe hebben bepaalde Brusselse bedrijven deze transitie reeds succesvol gerealiseerd?
- Hoe anticiperen op gebouwreconversies om afvalproductie, gebruik van beschikbare middelen en toekomstige kosten maximaal te beperken? Waarom wordt er gezegd dat afval het resultaat is van een ontwerpfout?
- Welk belang hebben deze concepten en hoe ver moeten we erin gaan?

Doel van dit seminarie is de sleutelconcepten van de kringloopeconomie te verkennen en de voordelen ervan te illustreren aan de hand van concrete voorbeelden uit de bouwsector.

Vrijdag 9 juni, 9u-16u30

INSCHRIJVINGEN EN INFO:

www.leefmilieu.brussels/opleidingendubo

OPLEIDINGEN DUURZAME GEBOUWEN

Tijdens onze opleidingen wordt de voorkeur gegeven aan een praktijkgerichte aanpak. De docenten-experts geven hun kennis door van een techniek, een constructie of een specifiek thema: theoretische uitgangspunten, technische gegevens, praktische ontwerp- en uitvoeringsdetails, hulp bij het maken van keuzes, ... De theorie gaat uit van concrete voorbeelden en oefeningen. Sommige opleidingen omvatten ook werfbezoeken. Die moeten u helpen om de verworven kennis meteen op uw eigen projecten toe te passen. De opleidingen worden op één of meerdere dagen georganiseerd, voor groepen van 20 deelnemers. Die formule laat ruimte voor vragen van deelnemers en discussie met de experts. Zo wordt de interactiviteit binnen de groep gestimuleerd.

DOELPUBLIEK:
architecten, studie-bureaus, ingenieurs, professionele bouwheren, promotoren, beheerders van gebouwen, syndici, aannemers, ...

DUUR:
1 of meerdere dagen

TAAL:
tweetalig
frans - nederlands

PRIJS: € 100/dag

LOCATIE:
Leefmilieu Brussel
Site van Thurn & Taxis
Havenlaan 86C/3000
B-1000 Brussel

RENOVATIE MET EEN HOGE ENERGIE-EFFICIËNTIE: TECHNISCHE DETAILS

Op een praktijkgerichte manier worden de technische oplossingen overlopen om een typisch Brussels huis met een ambitieuze energiedoelstelling te renoveren:

- luchtdichtheid,
- de thermische isolatie bij renovaties, en de milieu-impact van de materialen,
- de problemen die verband houden met de bouwknopen,
- de keuze van de ventilatie- en de verwarmingssystemen,

De laatste halve dag is gewijd aan een inleiding tot het thema geluid, aan het terugwinnen van regenwater en aan hernieuwbare energiebronnen.

**Dinsdag 17, 24, 31 januari en
7 februari // 350€ // 3,5d**

BUITENSCHRIJNWERK: HOE KIEZEN?

Deze opleiding overloopt de alternatieven voor de vervanging van ramen in renovatieprojecten: dubbel glas, restauratie, herstelling van de bestaande ramen, enz. Ze biedt eveneens een leesrooster aan om de keuzes te definiëren die men bij renovatiewerkzaamheden moet maken:

- waarom, wanneer en hoe een bestaand raam renoveren,
- waarom beslissen om het te vervangen,
- welke technieken en producten moet men gebruiken om duurzaam te renoveren?

Naar welke materialen en welke beglazing moet men zich richten als nieuw ramen nodig zijn? De opleiding heeft het over de criteria voor de keuze van nieuwe ramen, zowel voor de basisonderdelen (type van beglazing, materiaal van het raam) als voor de afwerking en het onderhoud.

Dinsdag 14 en 21 februari // 200€ // 2d

De opleidingen zijn erkend als permanente vorming voor architecten die aangesloten zijn bij de Orde.

AKOESTIEK: ONTWERP EN REALISATIE

In deze opleiding zal men het principe van correctie en akoestische isolatie met materialen met een gunstige ecobalans behandelen. Situaties met binnen- en buitengeluid worden bekeken. Komen aan bod:

- de passiefwerkwijze, prioriteit in alle projecten (oriëntatie van het gebouw, schikking van de vertrekken, geluid beperken aan de bron),
- de oplossingen om de gebouwschil en de binnenwanden vanuit een ecoconstructieve aanpak te realiseren (milieu-impact van de materialen voor geluidsisolatie),
- geluidsreductie van de technische uitrusting,
- de geluidsproblematiek bij houtskeletten.

Al deze punten worden geïllustreerd met praktische en gedetailleerde oplossingen

Maandag 13 en 20 februari // 200€ // 2d

GROENDAKEN: VAN ONTWERP TOT ONDERHOUD

Een groendak ontwerpen, maken en onderhouden. Wat zijn de voordelen, de beperkingen en de mogelijkheden?

De opleiding legt uit welke voordelen een groendak allemaal kan bieden, of het nu gaat om het in stand houden van de biodiversiteit, het regenwater beter te regelen of de gebouwen thermisch te isoleren, in de winter zoals in de zomer.

De opleiders zullen ingaan op de technische, economische en milieuaspecten die men voor het plaatsen van een groendak in overweging dient te nemen. In functie van de ecologische, sociale en culturele mogelijkheden van de site zal men de mogelijke inrichtingen vergelijken.

Donderdag 27 april en 4 mei // 200€ // 2d

BEHEER VAN HET REGENWATER OP HET PERCEEL

De opleiding is toegespitst op de uitdagingen en de praktische oplossingen voor een duurzaam waterbeheer, in het Brussels Gewest, op het perceel en in het gebouw. De deelnemers zullen beter het belang inzien van een zorgvuldige analyse van de bodem- en perceeleigenschappen.

Er zullen praktische oplossingen en hulpmiddelen worden aangereikt:

- regenwater inzamelen of naar het natuurlijke milieu laten terugvloeien,
- retentie en afvoeren naar de riolering,
- gebruik van oppervlaktewater.

Impermeabilisatie van het bodemoppervlak, infiltratie van regenwater en afvoer naar het rioleringsnet of het oppervlaktewater. Deze thema's zullen in functie van het perceel en van het project aan bod komen. Er wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de recuperatie en het gebruik van regenwater door de gebruikers van het gebouw.

Dinsdag 18 en 25 april // 200€ // 2d

FOLLOW-UP EN MONITORING VAN DUURZAME GEBOUWEN

Hoe zorgt men ervoor dat een duurzaam gebouw, zodra men er zijn intrek in heeft genomen, goed functioneert? Op basis van concrete ervaringen geeft de opleiding de voornaamste aandachtspunten voor een correcte follow-up van duurzame gebouwen:

- de regeling en het onderhoud van de technische inrichtingen,
- de energieboekhouding,
- follow-up van het verbruik.

De opleiders geven eveneens aan wat niet mag ontbreken in de gebruikshandleidingen bij gebouwen, die voor de beheerders en de gebruikers zijn bestemd.

Dinsdag 21 maart // 100€ // 1d

ISOLATIEMATERIALEN: HOE KIEZEN?

De opleiding overloopt de keuzes van isolatiematerialen volgens verschillende factoren: uitvoering, soort van wanden, thermische prestaties, milieu-impact, vochtwering, luchtdichtheid, levensduur en vervanging.

Per toepassing geeft de opleiding de verschillende materialen voor thermische isolatie die beschikbaar zijn op de Belgische markt, met een beschrijving van:

- hun samenstelling, vorm en verpakking,
- hun geschiktheid voor een gebruik op het dak (plat of hellend), op stenen (vloerstenen of tussen verdiepingen), de muur (boven- of ondergronds),
- hun technische voordelen, voordelen voor het milieu en voor de gezondheid;
- hun ecobalans volgens verschillende bronnen.

Er gaat in het bijzonder aandacht uit naar het levensende van het materiaal / product: welke bestemming, aan welke voorwaarden?

Donderdag 2 en 9 februari // 150€ // 1,5d

GEDEELTELIJKE EN GEFASEERDE RENOVATIE

Hamvraag op deze twee dagen: wat zijn de ingrepen en prioriteiten bij de renovatie van een gebouw, rekening houdend met toekomstige ingrepen om op energievak tot een efficiënte renovatie te komen?

Aan de hand van verschillende renovatievoorbeelden legt deze opleiding uit wat de prioriteiten zijn en welke ingrepen in functie van deze prioriteiten in de toekomst dienen te gebeuren.

- Gebouwschil en keuze van de systemen van technische inrichtingen om te komen tot een renovatie met een hoge energie- en milieuprestatie: combinaties, uitvoering, rentabiliteit, ...
- Bouwknopen en typische details die bij een renovatie de nodige aandacht verdienen: vooruitlopen op latere ingrepen en rekening houden met de kenmerken van het erfgoed.
- Lucht- en waterdichtheid: principes en uitvoering.
- Keuze van de materialen voor thermische isolatie: milieu-impact en eigenschappen.
- Afbraak en recuperatie van bouwonderdelen.

Donderdag 9 en 16 maart // 200€ // 2d

HERGEBRUIK VAN MATERIALEN EN BOUWELEMENTEN

Het centrale thema is de herwaardering en het hergebruik van bouwmaterialen of -onderdelen van gebouwen om afvalproductie tot een minimum te beperken.

De opleiding wordt opgebouwd rond de stappen die men dient te overwegen om heel het project lang, bij het ontwerp, de levering en het onderhoud van het gebouw, aan hergebruik te kunnen doen. Met de voorgestelde hulpmiddelen kan men het afval beperken en de logistiek op de bouwplaats optimaliseren:

- technische bepalingen van de bestekken en keuzeondersteunende middelen,
- keuze van de materialen en milieu-impact,;
- prioritering en inventarisatie van voorsloop van de bij de renovatie beschikbare bouwonderdelen,
- sloop, logistiek en transport,
- vademecum van het hergebruik.

Dinsdag 7 en 14 maart // 150€ // 1,5d

STIMULI EN HINDERPALEN VOOR DOELTREFFENDE RENOVATIES

Met ervaringen en lessen uit het veld zetten de opleiders de voornaamste aandachtspunten op een rijtje voor een renovatie waarbij efficiëntie en duurzame ontwikkeling hand in hand gaan. Ze geven u eveneens de belangrijkste informatie mee voor de administratieve, juridische en financiële aspecten van een efficiënte renovatie, zowel voor kleine als voor collectieve woningen.

De bouwheren en beheerders van voorbeeldgebouwen in het Brussels Gewest zullen hun ervaringen delen, de stimuli en hinderpalen bespreken en het hebben over de kernelementen die de concrete realisatie van hun projecten mogelijk maakten.

Donderdag 23 en 30 maart // 150€ // 1,5d

FOTOVOLTAÏSCHE ZONNE-INSTALLATIES

Deze opleiding bekijkt alle elementen die verband houden met installaties van fotovoltaïsche zonne-installaties:

- haalbaarheid, keuze-elementen,
- toepassing in renovatie,
- dimensionering van de installaties,
- verwerking,
- rendement van de systemen.

Dinsdag 28 maart // 100€ // 1d

INSCHRIJVINGEN EN INFO:

www.leefmilieu.brussels/opleidingendubo

De inschrijvingen worden aan een selectie onderworpen. Die selectie is gebaseerd op de mate waarin het profiel en het opleidingsniveau van de kandidaat-inschrijver op de opleiding aansluiten, een evenwichtige spreiding van doelgroepen binnen een groep deelnemers én de volgorde van inschrijving.

ONZE ANDERE DIENSTEN VOOR BOUWPROFESSIONALS

FACILITATOR DUURZAME GEBOUWEN

De Facilitator beantwoordt al uw vragen op het vlak van energie en milieu in het kader van uw projecten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Facilitator behandelt om en bij de 3.000 aanvragen per jaar.

U kan er terecht voor:

- gratis dienstverlening door onafhankelijke experts;
- begeleiding tijdens elke ontwikkelingsfase van uw project;
- advies voor alle types projecten, of het nu gaat om een optimalisering, renovatie of nieuwbouw;
- raadgevingen op maat (telefonisch, via e-mail of ter plaatse).

0800 85 775

facilitator@leefmilieu.brussels
www.leefmilieu.brussels/facilitator

ENERGIEPREMIES 2017

Deze premies ondersteunen energiebesparende investeringen. In 2016 werd het stelsel vereenvoudigd en zijn de hoogste premies sindsdien toegankelijk voor een breder publiek.

Sinds 2016:

- focus op de audit, de isolatie en de warmte;
- de inkomenscategorieën werden naar boven herzien;
- toegang tot de hoogste premies voor scholen en zorgverlenende instellingen, mede-eigenaars en eigenaars-verhuurders;
- een vereenvoudigde procedure voor het aanvragen van de hoogste premie voor mede-eigenaars.

www.leefmilieu.brussels/premies

PORTAAL DUURZAAM BOUWEN

Het Portaal centraliseert alle informatie voor de bouwsector.

U vindt er alle voor uw activiteit relevante informatie:

- praktische gegevens;
- technische details;
- informatie rond normen, financiële steunmaatregelen en opleidingen;
- ontwerptools, ...

Deze website is een gezamenlijk initiatief van Leefmilieu Brussel en de Waalse overheidsdienst, in samenwerking met het WTCB en de Confederatie Bouw.

www.portaalduurzaambouwen.be

GIDS DUURZAME GEBOUWEN

De Gids, een online tool, helpt u bij de uitwerking van duurzame bouw- of renovatieprojecten.

U krijgt gratis toegang tot:

- concrete oplossingen voor de afwerking;
- technische aanbevelingen opgesteld door gespecialiseerde studie bureaus;
- een vakoverschrijdende visie op het ontwerpen aan de hand van 9 kernthema's;
- inhoud die regelmatig wordt bijgewerkt.

www.gidsduurzamegebouwen.brussels

INFO

02 775 75 75 · WWW.LEEFMILIEU.BRUSSELS

Meer informatie op:

www.leefmilieu.brussels/bouwprofessionals

Redactie: Hélène Loncke

Nagelezen door: Yannick D'Otreppe, Pierre Masson, Ecorce, Dirk Steurs, Florence Lepoudre

Copyright foto's: Bernard Boccara met uitzondering van p.2 foto 2, p. 11 foto 2 en p.12 foto's 6, 7, 8, 9, 11 : Yvan Glavie ; p.10 foto 2 : CERAA en p.13 foto 1 : Thinkstock

Architecten: p1: Urban Platform Architects; p2: Faidherbe & Pinto Architectes Sc SPRL, ZAmponearchitectuur CVBA & BUROBILL, R²D² Architecture; p4: Cepezed; p6: Association Atelier AA4 & P&P Architectes, K2A Architecture, Pierre Blondel Architectes; p7: B612 Associates sprl, FHW Architectes, R²D² Architecture; p8: K2A Architecture, B612 Associates sprl, ROOSE&Partners Architects; p9: Conix Architects, Anne Ledroit-Vincent Pierret; p10: Urban Platform Architects; p11: R²D² Architecture, Architecture-unlimited; p12: Broekaert- Smits, Faidherbe & Pinto Architectes Sc SPRL, Atelier 229, R²D² Architecture, Arcature srl, Architectes Associés, ROOSE & PARTNERS ARCHITECTS, evr-Architecten bvba, F. Cipolat architecte, Vanheule Nicolas, Séverine Roman, A2M; p13: bg&k; p.14: A2M

Verantwoordelijke uitgevers: F. Fontaine & B. Dewulf · Havenlaan 86C/3000 · 1000 Brussel

Gedrukt met plantaardige inkt op gerecycleerd papier.